

Likeverds- og mangfoldsutvalget
Sendt per e-post til Torunn.Berg@kud.dep.no

Deres referanse:
Vår referanse:
Dato: 28.10.2021

Innspillsmøte i Likeverds- og mangfoldsutvalget – munnlig innspill fra NIM

1. Innledning

NIM takker for invitasjonen til innspillsmøte i Likeverds- og mangfoldsutvalget.

Utvalget har fått et omfattende mandat, som det finnes flere ulike innfallsvinkler til. Det kan tenkes at mandatet til dels overlapper noe med andre pågående arbeider i myndighetsregi, blant annet arbeidet til BPA-utvalget som skal komme med sin NOU innen utgangen av året, og Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging av Tvangslovsutvalgets NOU.

NIM har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og annen lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig. Vår inngang til tematikken og arbeidet utvalget skal gjennomføre, og som vi mener det er særlig viktig å ha i bunnen i dette arbeidet, er *rettighetsperspektivet*.

2. Kort om menneskerettigheter og særlig CRPD

Våre innspill dreier seg først og fremst seg om viktigheten av at utvalget i sitt arbeid ser hen til Norges menneskerettslige forpliktelser. Vi viser særlig til FN konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). CRPD er per i dag ikke inkorporert i norsk lov, men konvensjonen er ratifisert av Norge uten reservasjoner. Den er den dermed i sin helhet bindende for Norge.

Inkorporering av CRPD i norsk lov er for øvrig et av punktene den nye regjeringsplattformen, men det er per nå ikke spesifisert hvilken lov dette skal gjøres i.

3. CRPD og utvalgets mandat

2.1 Innledende bemerkninger

Som nevnt har utvalget fått et vidt mandat. For det første omfatter mandatet alle samfunnsområder. For det andre er personer med funksjonsnedsettelse en stor og

heterogen gruppe i befolkningen, som møter ulike utfordringer og barrierer. Videre gjør noen hensyn og problemstillinger seg særlig gjeldende for barn og eldre med funksjonsnedsettelse, og personer med funksjonsnedsettelse kan også tilhøre flere andre grupper med diskrimineringsvern (lhbti-personer med funksjonsnedsettelse, samiske med funksjonsnedsettelse mv.). For det tredje er ikke mandatet nødvendigvis avgrenset til personer med funksjonsnedsettelse. Også pårørende kan omfattes av mandatet.

Det som slår NIM når vi leser mandatsteksten er at mandatet handler om personer med funksjonsnedsettelsers grunnleggende menneskerettigheter. Omtrent samtlige av problemstillingene som er nevnt i mandatet, og som utvalget skal utrede, kan knyttes opp mot en eller flere rettigheter som følger av CRPD. Vi vil i vårt innspill trekke frem enkelte av disse.

2.2 CRPD artikkel 19

Særlig viktig er CRPD artikkel 19 om retten til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet. Bestemmelsen fastslår at personer med funksjonsnedsettelse har samme rett som alle andre til å leve i samfunnet og med de samme valgmulighetene, og staten er forpliktet til å treffe tiltak for å legge til rette for at personer med funksjonsnedsettelse skal kunne gjøre full bruk av denne retten, og å kunne delta og bli fullt ut inkluderte i samfunnet.

2.3 CRPD artikkel 27

Deltakelse i arbeidslivet skal være sentralt i utvalgets arbeid. Der er CRPD artikkel 27 særlig relevant, som gir personer med funksjonsnedsettelse rett til arbeid, på lik linje med på lik linje med andre, i et arbeidsmiljø som blant annet er åpent, inkluderende og tilgjengelig for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Det er en kjensgjerning at personer med funksjonsnedsettelse møter barrierer og utfordringer i arbeidslivet, som etter vårt syn blant annet er en konsekvens av manglende tilrettelegging og universell utforming, fordommer, direkte eller indirekte diskriminering og andre strukturelle begrensninger. Utfordringer NIM har jobbet med og vil fremheve på dette punktet er universell utforming av IKT og digitaliseringen av arbeidslivet, i lys av artikkel 27 og generelle tilgjengelighetsforpliktelser i CRPD, blant annet etter artikkel 9.

2.4 CRPD artikkel 21 og 29

Et annet viktig område som NIM er særlig opptatt av er yringsfrihet. CRPD har en egen bestemmelse i artikkel 21 om personer med funksjonsnedsettelsers yringsfrihet. NIM har for tiden et prosjekt om yringsfrihet og funksjonsnedsettelse, som det kan være interessant for utvalgets medlemmer å vite om. Gjennom arbeidet med dette prosjektet har vi fått innspill som indikerer at det finnes barrierer for personer med funksjonsnedsettelse, inkludert i kommunene, knyttet til forutsetningene for å benytte

seg av ytrings- og informasjonsfriheten. Dette har blitt fremhevet av sivilt samfunn over lengre tid, og flere av utvalgets medlemmer er allerede godt kjent med denne tematikken.

Videre har dette en side til demokratisk deltagelse, som også er nevnt i mandatet. CRPD artikkel 29 forplikter staten til å sikre at personer med funksjonsnedsettelsers rett til å ta del i det politiske og offentlige liv på lik linje med andre. Gjennom det nevnte ytringsfrihetsprosjektet vårt har vi også fått innspill om ulike barrierer for personer med funksjonsnedsettelse sin deltakelse i offentligheten og i det politisk liv.

2.5 CRPD artikkel 4 (3)

Det følger også av mandatsteksten at utvalget skal vurdere politikk og virkemidler på alle myndighetsnivå, herunder sivilsamfunnets rolle. Vil nevne CRPD artikkel 4 (3) som forplikter myndighetene til å involvere og rådføre seg med personer med funksjonsnedsettelsers sivilsamfunnsorganisasjoner i arbeid med å utvikle og gjennomføre lovgivning og politikk som gjelder spørsmål knyttet til personer med funksjonsnedsettelse. Det er etter NIMS syn viktig å bevisstgjøre alle myndigheter på ulike nivåer om denne plikten.

4. Øvrige innspill

Flere rettigheter og enkeltbestemmelser i CRPD kunne ha blitt nevnt, blant annet knytt til barn med funksjonsnedsettelsers rettigheter, deltagelse i kulturlivet, diskrimineringsforbudet, mv.) Hovedpoenget NIM ønsker å fremme er likevel at menneskerettslige forpliktelser løper som en rød tråd gjennom hele utvalgets mandat. Derfor mener vi det er særlig viktig at utvalget har med seg at tematikken i mandatet har en side til realiseringen av personer med funksjonsnedsettelsers menneskerettigheter, og rettslige forpliktelser staten har etter CRPD og andre menneskerettskonvensjoner.

Avslutningsvis kan det være av interesse for utvalget å vite at NIM også arbeider med kommuners menneskerettighetsansvar, og publiserer en rapport om temaet i nær fremtid. Vår erfaring er at mange av barrierene personer med funksjonsnedsettelse (og deres pårørende) oppgir å møte i hverdagen, er i møte med tjenester mv. som kommunene har ansvar for. Vi tenker dette også kan være en interessant problemstilling for utvalget å se nærmere på. Spørsmålet om hvilket menneskerettsansvar kommunen er også på dagsordenen i lys av at Tolga-saken er anket til Høyesterett.

Vi takker for oppmerksomheten, og utdyper gjerne våre innspill og svarer på spørsmål dersom utvalget ønsker det.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Gro Nystuen
Assisterende direktør

Mina Haugen
Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.